

Розділ 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО- ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

асп. Т. Л. Грибова

науковий керівник: к.ю.н., доц. К. Ю. Кармазіна

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРЕВЕНТИВНОГО МЕХАНІЗМУ В УКРАЇНІ

Відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших видів жорстокого, нелюдського та такого, що принижує гідність поводження чи покарання від 18.12.2002 [1], Україна після його ратифікації парламентом країни 21.07.2006 [2] була зобов'язана створити національний превентивний механізм.

Національний превентивний механізм в Україні працює з 2012 р. на базі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в моделі «Ombudsman+» та покликаний здійснювати захист основоположних прав людини, які вказують на гуманне поводження з усіма особами, які перебувають в місцях несвободи, при повазі їх гідності. Комітет Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) з прав людини постановив, що реалізація права на гуманне поводження «як мінімум, не повинна залежати від матеріальних ресурсів, якими володіє держава» [3, с. 4], і наголосив на необхідності дотримання положень, передбачених у міжнародних документах так званого «м'якого права», прийнятих в рамках ООН, що визначають стандарти гуманного поводження.

На даний момент реалізація національного превентивного механізму в Україні має низку проблем. Однією з основних проблем є недостатнє фінансування з боку держави відвідувань місць несвободи. При опитуванні моніторів у 2018 р. вони зазначали, що головною проблемою планування та здійснення візитів є скорочення фінансування з боку основних донорів таких візитів — недержавних організацій і фондів, які надають кошти на оплату транспорту, проживання та харчування візитерів [4, с. 30]. Також хочемо відмітити, що вперше з прийняттям Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 28.02.2019 [5] для Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини передбачено окрему бюджетну програму для виконання заходів з реалізації національного превентивного механізму на суму 2,6 млн. гривень [6, с. 87].

Також існує проблема у плануванні та проведенні візитів, адже на сьогоднішній день не існує процедури завчасного інформування моніторів про час і місце проведення моніторингового візиту. Відсутня і системність візитів, адже працівники установ позбавлення волі повинні розуміти, що до них можуть прийти у будь який час доби: як у денний, так і в нічний. Тому потрібно більшість ресурсів національного превентивного механізму скоординувати на збільшення кількості візитів, які у подальшому дадуть можливість досягнути позитивних системних змін у місцях несвободи. На даний час в Україні досі існують місця несвободи, які жодного разу не відвідували візитери національного превентивного механізму, а особи, які там утримуються, навіть не знають про такий механізм захисту їх прав.

Також наразі в нашій країні відсутній взаємозв'язок між національним превентивним механізмом та громадськими організаціями (включаючи неурядові та професійні організації (медичні або адвокатські асоціації тощо)), адже останні відіграють важливу роль у запобіганні, моніторингу та боротьбі з катуваннями та надання допомоги жертвам, щодо яких були вчинені неправомірні дії.

За останні роки роботи національний превентивний механізм відхилився від свого основного завдання – здійснення превенції, а його працівники більшість свого часу витрачають на реагування та відповіді на скарги.

Національний превентивний механізм повинен мати повноваження вносити пропозиції та надавати вказівки щодо проектів та чинного законодавства України з огляду на зобов'язання держав за Факультативним протоколом, Конвенцією проти катувань та іншими міжнародними нормами та стандартами захисту прав людини.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що для покращення роботи національного превентивного механізму в Україні потрібно, в першу чергу, збільшити його фінансування (як з боку держави, так і з боку недержавних організацій і фондів) та деталізувати процедурні аспекти його діяльності.

Список використаної літератури

1. Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 18.12.2002 № 57/199. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU05309.html (дата звернення: 25.10.2019).
2. Про ратифікацію Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання : Закон України від 21.07.2006. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T060022.html (дата звернення: 25.10.2019).
3. Замечания общего порядка Комитета ООН по правам человека. № 21. 6 с.

4. Мартиненко О. Кобзін Д., Черноусов А., Щербань С. Національний превентивний механізм проти катувань та жорстокого поводження (НПМ) в Україні. Харків : Харківський інститут соціальних досліджень, 2018. 78 с.
5. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2696-19> (дата звернення: 25.10.2019).
6. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина. Київ, 2018. 136 с.